

Täysistunto

Torstai 23.4.2026 klo 16.00—20.59

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi automaattisesta tietojen hausta ja tietojenvaihdosta eurooppalaisessa poliisiyhteistyössä sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 53/2026 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Rantanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.51 **Sisäministeri Mari Rantanen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on esitys laiksi automaattisesta tietojen hausta ja tietojenvaihdosta eurooppalaisessa poliisiyhteistyössä. Lisäksi esityksessä esitetään muutettavaksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia.

Esityksessä annettaisiin täydentävät kansalliset säännökset poliisirekisteritietojenvaihdosta sekä tietojen käytöstä kadonneiden henkilöiden ja tunnistamattomien vainajien tunnistamiseksi. Taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus eli niin kutsuttu Prüm II -asetus, joka koskee automaattista tietojen hakua ja tietojenvaihtoa poliisiyhteistyössä. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti, kun eurooppalainen poliisirekisteritietojenvaihtojärjestelmä — onpa muuten pitkä sana — otetaan käyttöön Euroopan komission täytäntönnpanosäädöksellä.

Arvoisa puhemies! Lainvalvontaviranomaiset voivat jo tällä hetkellä vaihtaa sormenjälki- ja DNA-tietoja sekä ajoneuvorekistereitä koskevia tietoja rikosten ennaltaehkäisemiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi. Tietojenvaihto perustuu EU-päätökseen, niin sanottuun Prüm-päätökseen. Prüm-päätös on sittemmin korvattu Prüm II -asetuksella, joka mahdollistaa edellä mainittujen tietojen lisäksi myös kasvokuvia koskevien tietojen vaihtamisen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi.

Prüm II -asetus on suoraan sovellettavaa EU-sääntelyä. Asetus edellyttää kuitenkin kansallista lainsäädäntöä, koska siinä jätetään jäsenvaltioiden päätettäväksi, haluaako se liittyä poliisirekisteritietojenvaihtoon, niin sanottuun EPRIS-järjestelmään. Jos jäsenvaltio haluaa näin tehdä, sen tulee säätää asiasta kansallisessa lainsäädännössä. Käsittelyssä ole-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2026 vp

vassa esityksessä ehdotetaan, että Suomi liittyy poliisirekisteritietojenvaihtoon. Toimivaltaisia viranomaisia Suomessa olisivat poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos.

Poliisirekisteritietojen vaihtaminen on kansainvälisen poliisiyhteistyön ydintehtävä. Tällä hetkellä se tapahtuu perinteisenä viestinvaihtona kysyvän ja vastaavan valtion välillä. Yksinkertaistettu tilanne on esimerkiksi sellainen, että Suomen lainvalvontaviranomainen laatii viestin, jossa kertoo tutkivansa rikosta. Rikoksesta saattaa olla syytä epäillä henkilöä, josta Suomen viranomainen olettaa olevan saatavilla tietoja toisen valtion poliisirekisterissä ja pyytää saada tietää tätä henkilöä koskevat tiedot. Nykyjärjestelmä ei ole automatisoitu, ja kun henkilöä koskevia tietoja kysytään toisesta valtiosta, henkilöön kohdistuva epäily samalla paljastuu tämän toisen valtion viranomaisille. Sen sijaan Prüm II -asetuksen mukainen poliisirekisteritietojenvaihto perustuisi automatisoituun ja vahvasti suojattuun kyselyjärjestelmään, jossa toisen jäsenvaltion viranomaiset eivät näkisi, kenestä tietoja kysytään. Vasta siinä tapauksessa, että kyselyn perusteella tulee osuma ja kyselyn tehnyt jäsenvaltio pyytää lisätietoja, vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset saavat tiedon kysytystä henkilöstä. Tämä ylipäänsä tehostaisi lainvalvontaviranomaisten tiedonvaihtoa merkittävästi osallistuvien jäsenvaltioiden välillä suhteessa nykytilaan. Samalla järjestelmässä on huomioitu tietosuoja nykyistä menettelyä paremmin. Näin ollen käsittelyssä olevalla esityksellä paitsi tehostetaan jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välistä tietojenvaihtoa myös parannetaan kyselyjen kohteena olevien henkilöiden tietosuojaa.

Arvoisa puhemies! Tietojenvaihdon tehostamisen lisäksi Prüm II -asetus antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden käyttää asetuksen piirissä olevia tietoja kadonneiden henkilöiden tunnistamiseen rikostutkinnan yhteydessä tai humanitäärisistä syistä johtuvissa tilanteissa. Edelleen Prüm II -asetus antaa mahdollisuuden tietojen käyttämiseen tunnistamattomien vainajien tunnistamiseksi. Esityksessä ehdotetaan, että Suomi käyttäisi asetuksen mahdollistamaa liikkumavaraa myös tältä osin. Esityksen mukaan poliisi saisi tehdä kyselyjä sormenjälki-, DNA- ja kasvokuvarekistereiden sekä ajoneuvorekisterin ja poliisirekisterin hakemistojen tiedoilla, jos se on välttämätöntä kadonneiden henkilöiden etsinnässä rikostutkinnan yhteydessä. Esityksessä esitetään myös, että poliisi ja Rajavartiolaitos voisivat tehdä kyselyjä sormenjälki-, DNA- ja kasvokuvarekistereiden sekä ajoneuvorekisterin tiedoilla tilanteissa, joissa henkilön henki ja terveys on muusta kuin rikoksesta johtuvasta syystä uhattuna. Rajavartiolaitoksen oikeus kyselyiden tekemiseen johtuu sen meripelastustehtävistä. Muita kuin rikoksesta johtuvia syitä eli humanitäärisiä syitä olisivat esimerkiksi erilaiset ihmisten aiheuttamat onnettomuudet, itsemurhat, luonnonkatastrofit. Lisäksi kyseen voisi tulla muistisairaana henkilön tai alaikäisen katoaminen.

Arvoisa puhemies! Prüm II -asetus sisältää vahvat tietosuojan takeet. Asetuksen mukaiseen henkilötietojen käsittelyyn tai vaihtoon olisi sovellettava asetuksen 6 luvussa säädettyjä tietosuoja säännöksiä ja tapauksen mukaan joko rikosasioiden tietosuojadirektiiviä tai yleistä tietosuoja-asetusta.

Prüm II -asetuksesta aiheutuu taloudellisia vaikutuksia viranomaisille erityisesti kasvokuvien käyttöönoton johdosta. Nämä kustannukset tulevat suoraan asetuksen nojalla eivätkä ole riippuvaisia nyt käsiteltävänä olevasta esityksestä. Myös poliisirekisteritiedonvaihtoon osallistumisesta aiheutuu kustannuksia, ja ne taas johtuvat ehdotetusta esityksestä. Kustannusten kattamiseen saataneen rahaa myös EU:n ISF-rahoituksesta.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin tehdään teknisiä muutoksia johtuen siitä, että Prüm II -asetus on korvannut Prüm-päätöksen. Prüm II -asetuksessa ei myöskään säädetä siitä, miten rekisteröity voi käyttää tarkastusoikeuttaan. Tämän vuok-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2026 vp

si tarkastusoikeuden käyttämisestä esitetään otettavaksi säännös henkilötietojen käytöstä poliisitoimessa annettuun lakiin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

18.58 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Rikollisuus ei tänä päivänä pysähdy rajalle. Ammattimainen rikollisuus, järjestäytyneet rikollisryhmät ja vakavat rikokset liikkuvat maasta toiseen nopeammin kuin viranomaiset, ellei meillä ole oikeita välineitä käytössä. Siksi tässä esityksessä on lopulta kyse yksinkertaisesta asiasta: kyse on siitä, saavatko suomalaiset viranomaiset ajoissa ne tiedot, joita tarvitaan rikosten estämiseen ja selvittämiseen. Sen tavoitteena on varmistaa, että poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos voivat vaihtaa tietoja muiden EU-maiden kanssa nopeasti, turvallisesti ja hallitusti. Kun rikospaikalta löydetty DNA-, sormijälki- tai ajoneuvotieto vastaa toisen maan rekistereissä olevaa tietoa, on voitava viipymättä edetä tutkinnassa.

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole massavalvonnasta eikä uusista rekistereistä vaan siitä, että jo olemassa olevaa tietoa voidaan käyttää paremmin silloin, kun on kyse vakavasta rikoksesta tai ihmishengestä. Haut tehdään yksittäistapauksissa tarkasti rajatuin oikeuksin ja tiukan tietosuojan alaisena. Jokainen haku kirjautuu, on valvottu ja jälkikäteen tarkistettavissa. Siten myös oikeusturva säilyy.

Keskeisintä kuitenkin on, että tällä esityksellä annetaan viranomaisille välineitä niihin tilanteisiin, joissa panoksena on henki ja elämä. Kadonneiden henkilöiden etsintä ja tunnistamattomien vainajien tunnistaminen helpottuvat, kun tietoja voidaan verrata myös muiden maiden kanssa. Siksi tämä koskettaa meitä kaikkia. Kyse on aina myös läheisistään huolissaan olevista perheistä, omaisista, ei vain tilastoista. Jokainen uhri, jonka henkeen tai vapauteen on perustavalla tavalla kajottu, on liikaa. Siksi meidän on tehtävä kaikkemme tällaisten rikosten selvittämiseksi.

On myös rehellistä todeta, että Suomi ei ole yksin eikä edelläkävijänä poikkeamassa muista. Useimmat EU-maat vievät tätä samaa uudistusta eteenpäin juuri siksi, että rajat ylittävä rikollisuus vaatii rajat ylittävää viranomaisyhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Turvallinen Suomi ei synny toiveista vaan toimivista rakenteista. Tämä hallituksen esitys parantaa viranomaisten kykyä suojella kansalaisia, selvittää rikoksia ja puuttua vakaviin uhkiin ajoissa tinkimättä oikeusturvasta tai yksityisyydensuojasta. Siksi pidän tätä esitystä perusteltuna ja kannatettavana. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki.

19.02 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies, arvon ministeri! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys liittyy Euroopan unionin poliisiyhteistyön kehittämiseen ja siihen, miten vakavaa ja rajat ylittävää rikollisuutta torjutaan yhä tiiviimmässä eurooppalaisessa yhteistyössä. Esityksessä pannaan täytäntöön EU:n niin sanottu Prüm II -asetus, jonka tavoitteena on tehostaa ja yhtenäistää poliisiviranomaisten välistä tietojen hakua ja vaihtoa jäsenvaltioiden välillä.

Kyse on ennen kaikkea käytännön välineistä, joilla voidaan parantaa rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja tutkimista tilanteissa, joissa rikollinen toiminta ei pysähdy valtioiden rajoille. Erityisesti rajat ylittävän rikollisuuden selvittämisen kannalta on kustannus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2026 vp

tehokkaampaa se, että saadaan tieto tarvittaessa useammastakin relevantista jäsenvaltiosta, jossa samat tekijät ovat toimineet. Esityksen keskeinen sisältö koskee automaattista tietojenhakua erityisesti DNA-tunnisteiden, sormenjälkien, ajoneuvorekisteritietojen ja tietyn edellytyksin myös kasvokuvien osalta. Näitä tietoja voitaisiin hakea ja vertailla jäsenvaltioiden ja Europolin järjestelmistä nopeasti ja turvallisesti, kuitenkin aina yksittäistapauksissa ja kansallisen lainsäädännön puitteissa.

Arvoisa puhemies! Tarkoituksena ei ole luoda uusia poliisivaltuuksia sinänsä vaan varmistaa, että jo olemassa oleva tieto on tehokkaasti käytettävissä silloin, kun sitä aidosti tarvitaan vakavan rikollisuuden torjunnassa. Samalla korostetaan manuaalista varmistusta, valvontaa sekä tiedonkäytön tarkkaa rajaamista käyttötarkoituksensa mukaiseksi.

Esitys sisältää myös kansalliseen lainsäädäntöön tehtävät täydennykset. Lakiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa lisätään Prüm II -asetusta koskevat viittaukset ja täsmennykset, jotta sääntelykokonaisuus on ajantasainen ja johdonmukainen. Näin varmistetaan, että EU-sääntely ja kotimainen lainsäädäntö muodostavat selkeän ja toimivan kokonaisuuden viranomaisille.

Arvoisa puhemies! Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan edelleen rikosasioiden tietosuojasääntelyä ja tietojen käyttöä rajaavat tarkat käyttötarkoitukset, lokitus, valvonta ja rekisteröidyn oikeudet. Turvallisuus ja yksilön oikeudet eivät ole toistensa vastakohtia. Toimiva ja luotettava poliisiyhteistyö edellyttää sekä tehokkaita välineitä että kansalaisten luottamusta siihen, että tietoja käsitellään lainmukaisesti ja vastuullisesti.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on luonteeltaan tekninen mutta merkitykseltään tärkeä esitys. Se vahvistaa Suomen kykyä osallistua eurooppalaiseen poliisiyhteistyöhön tilanteessa, jossa rikollisuus on yhä kansainvälisempää. Samalla se edellyttää huolellista toimeenpanoa ja jatkuvaa seurantaa, jotta tavoitteet saavutetaan oikeusturvasta ja tietosuojasta tinkimättä. Hallitusohjelman mukaan hallitus vahvistaa rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi ja hallitus poistaa tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa. Lakiehdotuksella tuetaan nimenomaisesti näitä tavoitteita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

19.06 **Rami Lehtinen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Nykyinen malli tietojenvaihdosta on varsin byrokraattinen ja hankala, kun sinne pitää jokainen tieto yksilöidä, kun sitä eurooppalaisista haetaan. Jos ajattelee sitä kehitystä, mikä rikollisilla on erilaisten älylaitteiden ja teknologian hyödyntämisessä, niin viimeistään tässä kohtaa myöskin viranomaisten pitää ottaa samoja keinoja käyttöön. Mikä sen parempi keino olisi kuin hyödyntää tässäkin tapauksessa teknologiaa mahdollisimman pitkälle anonyymissä haussa vain sen saamiseksi, löytyykö hitti vai ei, ja ilman, että se yksilöi yhtään ketään. Lähinnä tarkoitus on suunnata tutkintaa sen jälkeen siihen, mistä olisi saatavissa se tieto, joka asian ratkaisee.

Suomalaisen poliisin tehokkuus näihin päiviin ja viime vuosiin asti on perustunut siihen, että me tiedämme, keitä Suomessa on ja kenen kanssa me ollaan tekemisissä. Tämä eurooppalainen vapaa liikkuminen ja totta kai myöskin kansainvälistyminen maahanmuuton ongelmien myötä on johtanut siihen, että meidän on entistä vaikeampaa tunnistaa niitä ihmisiä, joiden kanssa ollaan tekemisissä, ja se pitkällä aikavälillä heikentää meidän turvallisuutta. Siitäkin näkökulmasta tämä on äärimmäisen hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 41/2026 vp

Se, minkä haluaisin vielä nostaa, mitä tässä kotimaassa on vaikea ymmärtää ja mikä tässä tulee hyvin selkeästi ja yksinkertaisesti esiin, on se, että kun kyse on ihmisen pelastamisesta tai hengestä ja terveydestä, niin jokainen ymmärtää, että sen tiedon saamista, että se jostakin löytyy, kenestä on kyse, jotta voidaan se henki tai terveys pelastaa, ei voi ikään kuin rajoittaa mikään lainsäädäntö, koska mikä olisi tärkeämpi perusoikeus kuin oman hengen pelastaminen? Mutta Suomessa, jos poliisilla on vaikkapa kadonneen henkilön etsintätehtävä, et saa vaikkapa sairaalasta tietoa siitä, onko se henkilö siellä. Siis on äärimmäisen vaikea ymmärtää tällaista perustuslakia, mikä voisi estää sen ihmisen hengen pelastamisen sen takia, että siellä on eri käyttötarkoitus, sidonnaisuus tai joku muu seikka, joka sitten tuo sen esiin.

Olen aina itse miettinyt, että hyvin harvoin kehuu EU:ta juuri mistään, mutta tänään täytyy melkein kahdessa asiassa kehua, ja tämä on niistä toinen. Eli jossakin asiassa EU tuntuu olevan edistyksellinen Suomeen verrattuna.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Keskustelu on... Jaha, ministeri haluaa käyttää puheenvuoron, kaksi minuuttia.

19.08 Sisäministeri Mari Rantanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli oikeastaan pakko ottaa vielä puheenvuoro, kun huomasin tuossa, että lähetekeskuspuheenvuoroni oli kyllä varsin tekninen.

Totta tosiaan, niin kuin tässä on todettu, kysymys on siis siitä, että tiedonvaihto tehostuu EU-jäsenmaiden välillä poliisiyhteistyössä. Tämä on siis suomeksi sanottuna sama asia, josta äsken puhuin kuusi minuuttia.

Haluan ehkä sanoa sen verran, että meidän turvallisuusympäristö on muuttunut todella, todella nopeasti viime vuosina, niin kuin me kaikki hyvin tiedetään, mutta ihan samalla tavalla meidän rikollisuusympäristö on muuttunut todella nopeasti viime vuosina. Meidän rikollisuus ei enää tietenkään pysy rajojen sisällä: se menee rajat ylittävästi, käyttää tietoverkkoja avuksensa, on erittäin väkivaltaista. Ja on erittäin, erittäin kovaa rikollisuutta, mitä meillä myös Euroopassa on, ja sitä suuremmalla syyllä kaikki tämäntyypiset muutokset, joita nyt esimerkiksi tässä Prüm II -asetuksessa tehdään, ovat erittäin hyviä.

Kyllä sanoisin, että varmasti tässäkin asiassa, niin kuin maahanmuuttopolitiikassakin EU-puolella, näyttäisi olevan jonkun näköinen murros tulossa. Itse asiassa kun me katsotaan tätä tietojenvaihtoa ja vaikkapa biometrinen tunnistaminen, niin minusta näyttää siltä, että Euroopassa mennään ehkä pikkasen edellä, ja me tullaan perässä juuri edellä mainituista syistä johtuen. Tietenkin on tärkeitä, että yksityisyydensuoja säilyy, mutta silloin kun tehdään perusoikeuspunnintaa siitä, onko henki ja terveys... Tämä on varmasti sellainen kysymys, johon me tulemme törmäämään meillä Suomessakin vielä useampaan kertaan, että mikä perusoikeus sitten menee toisen edelle joissain tilanteissa. Mielestäni kaikki tällaiset toimet, joissa tieto vaihtuu rivakammin lainvalvontaviranomaisten välillä sekä kotimaassa että ulkomaiden kanssa, ovat kyllä enemmän kuin tervetulleita.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.